

Міністерство освіти і науки України
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»

Циклова комісія товарознавчо-комерційних дисциплін

ЗАТВЕРДЖЕНО
педагогічною радою
(протокол № 1 від «31» серпня 2023 р.)

Директор  Сергій ВОЛОЩУК

ОСНОВИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

ПРОГРАМА

Ужгород 2023

Автор: Ганна ДЕНЧИЛЯ- САКАЛЬ, кандидат біологічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Рецензенти: Лариса ПАВЛІШ, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства та комерційної діяльності Ужгородського торговельно-економічного інституту ДТЕУ.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії товарознавчо-комерційних дисциплін

29.08.23 р., протокол № 1

Голова ц/к _____ Катерина КУЗЬМА

Розглянуто та схвалено на засіданні робочої групи з розробки, розвитку ОПП та випуску фахівців за нею

Протокол № 1 від 30.08.23р.

Керівник групи _____ Ганна ДАНКО

ОСНОВИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

ПРОГРАМА

Рецензія

на програму навчальної дисципліни «Основи торговельного підприємництва» для підготовки фахового молодшого бакалавра зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»

укладену Ганною Михайлівною Денчилею-Сакаль

Програма навчальної дисципліни «Основи торговельного підприємництва» складена для досягнення цілей освітньо-професійної програми «Товарознавство і логістична діяльність» з підготовки фахового молодшого бакалавра зі спеціальності 076 Підприємництво та торгівля.

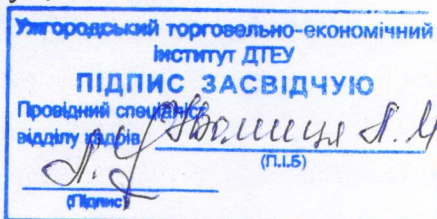
Програма з дисципліни «Основи торговельного підприємництва» дозволяє опанувати основні аспекти торговельного підприємництва, дозволяє зрозуміти принципи організації сучасного торгового бізнесу та його особливе місце в економіці країни, в ній враховано перспективні напрями розвитку, забезпечено наступність та необхідні міждисциплінарні зв'язки, мотивацію навчання, виховання інтересу до спеціальності, розуміння суспільної значущості праці фахівця в сфері підприємництва та торгівлі. Теми, які формують зміст дисципліни, розкривають її сутність та дозволяють досягнути загальних та спеціальних компетентностей відповідно до вищезазначеної ОПП.

Програму складено відповідно до методичних рекомендації щодо складання навчальних програм ВСП «Ужгородський торговельно-економічний коледж Державного торговельно-економічного університету» з дотриманням всіх формальних вимог.

Таким чином, рецензована навчальна програма з дисципліни «Основи торговельного підприємництва» дозволяє сформувати компетентності та отримати результати, обумовлені освітньо-професійною програмою підготовки здобувачів ОС фахового молодшого бакалавра «Товарознавство і логістична діяльність» та може бути рекомендована до впровадження в навчальний процес.



Доцент кафедри товарознавства та
комерційної діяльності,
канд.техн.наук, доцент



Лариса ПАВЛІШ

Пояснювальна записка

Навчальна програма дисципліни «Основи торговельного підприємництва» призначена для здобувачів фахової передвищої освіти, освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» денної форми навчання, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», освітньо-професійна програма «Товарознавство і логістична діяльність».

Програму розроблено відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» та освітньо-професійною програмою «Товарознавство і логістична діяльність» підготовки фахових молодших бакалаврів у ВСП «УТЕФК ДТЕУ».

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Результати вивчення дисципліни.
3. Зміст дисципліни.
4. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Основи торговельного підприємництва» є формування системи знань і навичок стосовно торговельного підприємництва та особливостей його ведення в Україні та світі.

Завданням вивчення дисципліни «Основи торговельного підприємництва»: є формування основ наукового світогляду на торговельне підприємництво та проблеми бізнесу, засвоєння основних термінів та понять торговельного підприємництва на рівні їх відтворення і тлумачення; здобуття навичок та елементарних умінь застосовувати їх у практичній діяльності для підвищення конкурентоспроможності фахівця у торговельній сфері.

Предметом є підприємництво, як особливий вид економічної діяльності людей, що характеризується економічною творчістю, новаторством, здібністю до ризику, вільному прояву ініціативи і направлений на ефективну мобілізацію матеріальних, фінансових та трудових ресурсів для отримання доходу (прибутку).

2. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Основи торговельного підприємництва» як обов'язкова компонента освітньо-професійної програми, забезпечує оволодіння здобувачами освіти загальними та спеціальними компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

Номер в освітньо-професійній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньо-професійною програмою</i>		
ЗК3	Здатність застосувати знання у практичних ситуаціях.	1-6
ЗК7	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	1-4
ЗК8	Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.	1-4,5-6
<i>Спеціальні компетентності за освітньо-професійною програмою</i>		
СК 1	Здатність враховувати основні закономірності й сучасні досягнення у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.	1-10
СК 2	Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо діяльності підприємства.	2-10
СК 3	Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур, зокрема логістичній діяльності.	3-7
СК5	Здатність здійснювати діяльність із дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.	1-4
СК 6	Здатність виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур, зокрема логістичної структури.	6-10
<i>Програмні результати навчання за освітньо-професійною програмою</i>		
РН2	Застосовувати знання, розуміння закономірностей та сучасних досягнень у підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності із професійною метою.	6-10
РН6	Проявляти ініціативу та підприємливість, володіти навичками міжособистісної взаємодії для досягнення професійної мети.	2-4
РН7	Застосовувати всебічні спеціалізовані емпіричні й теоретичні знання у сфері підприємництва, торгівлі, біржової діяльності для подальшого використання у практичній діяльності.	2-10
РН8	Володіти методами й інструментарієм	5-8

	для підготовки проєктів управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.	
РН9	Застосовувати інноваційні підходи у підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.	2-3
РН11	Знати основи нормативно-правового забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати їх на практиці.	1-6
РН12	Виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.	4-6

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність, роль підприємництва та його особливості у сфері торгівлі

Підприємництво як соціально-економічна категорія і процес. Природа, підприємництва і закономірність його розвитку. Сутнісна характеристика підприємництва. Особливості торговельного підприємництва. Місце і роль торговельного підприємництва в економічній системі і соціальній сфері. Мотивація підприємництва. Класифікація торговельного підприємництва. Характеристика великого та середнього бізнесу в торгівлі. Мале підприємництво: характеристика, особливості та передумови розвитку. Характеристика окремих видів підприємництва. Загальна характеристика підприємництва в окремих підсистемах внутрішньої торгівлі: роздрібній торгівлі, оптовій торгівлі, ресторанному господарстві, зовнішній торгівлі, торговельному посередництві тощо. Особливості підприємницької діяльності у сфері послуг та інфраструктурному забезпеченні торгівлі. Передумови та визначальні фактори розвитку підприємницької діяльності в торгівлі.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 3.

Додатковий: 6,7

Інтернет-джерела: 8,9,10,11,14.

Тема 2. Умови, чинники та принципи розвитку торговельного підприємництва

Соціально-економічні умови розвитку підприємництва. Системи ринкових відносин, як основна умова функціонування бізнесу. Конкурентні умови розвитку підприємництва. Загальна характеристика зовнішнього середовища підприємства в Україні. Глобалізація та інтернаціоналізація торговельного бізнесу. Чинники впливу на розвиток торговельного підприємництва: класифікація, види, характер впливу. Сутність, види та оцінка підприємницького ризику. Характеристика методів мінімізації ризику. Базові принципи підприємництва (самостійність, ініціативність, інноваційність, ефективність). Специфічні принципи торговельного підприємництва (безперервність, раціональність, адаптивність). Методи і критерії

вибору видів підприємницької діяльності в сфері торгівлі. Методичні підходи до аналізу сегменту ринку, оцінки попиту і пропозиції на ньому, конкурентного середовища. Виявлення бар'єрів проникнення на ринок. Основи аналізу потенціалу доходності конкретного виду підприємницької діяльності у сегменті ринку. Специфіка підприємництва щодо здійснення торгівлі підакцизними товарами, лікарськими засобами, антикваріатом, предметами мистецтва, зброєю, піротехнічними засобами, книгами. Особливості організації торгівлі енергоносіями. Торгівля через Інтернет.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 3.

Додатковий: 6.

Інтернет-джерела: 8,10,11,14.

Тема 3. Етична та соціальна відповідальність торговельного підприємництва

Особистість підприємця та його ділові якості. Принципи ділової етики та ведення торговельного підприємництва. Етичний кодекс підприємця. Відповідальність підприємців перед різними суспільними групами. Складові етикету підприємця. Права споживачів в Україні та інструменти їх захисту. Відповідальність підприємців за порушення закону про захист прав споживачів. Відповідальність підприємців за порушення антимонопольного законодавства. Недобросовісна конкуренція, її прояви. Недобросовісна реклама. Підприємництво та навколишнє природне середовище. Заходи забезпечення охорони навколишнього природного середовища для суб'єктів підприємництва. Відповідальність підприємця за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Відповідальність підприємців перед персоналом, інвесторами, партнерами, акціонерами

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 3.

Додатковий: 6.

Інтернет-джерела: 9,10,12.

Тема 4. Державне регулювання підприємницької діяльності та самоорганізація суб'єктів торговельного підприємництва

Регуляторна державна політика в сфері підприємництва. Органи державного регулювання торговельного підприємництва. Захист прав підприємців та споживачів. Сутність та види відповідальності підприємців. Особливості державного регулювання торговельного підприємництва. Державна підтримка торговельного підприємництва. Дозвільна система в торговельному підприємстві. Система контролю і нагляду за діяльністю суб'єктів підприємництва в торгівлі.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 3.

Додатковий: 6.7

Тема 5. Стратегії торговельного підприємництва. Основи бізнес-планування

Сутність і зміст стратегій підприємництва. Особливості стратегій торговельного підприємництва. Вибір стратегій і пріоритетів. Порядок та етапи розробки підприємницької стратегії, узгодження з іншими видами стратегії підприємства. Мета і завдання стратегії. Засоби реалізації стратегії. Чинники впливу на стратегічний розвиток. Ефективність стратегічного розвитку підприємства. Конкурентна стратегія суб'єктів підприємництва в сфері торгівлі. Особливості конкуренції в підприємницькій діяльності. Конкурентна політика в сфері підприємництва. Форми конкуренції. Види конкуренції, співвідношення цінової і нецінової конкуренції. Характеристика конкурентного середовища і її оцінка. Ефективні методи конкурентної боротьби. Формування конкурентоспроможних підприємницьких утворень. Загальні підходи до оцінки ефективності підприємницької діяльності. Критерії та показники ефективності функціонування суб'єктів підприємництва.

Суть бізнес-плану, мета його створення і призначення. Ключові розділи бізнес-плану і їх взаємозв'язок. Основні підходи до обґрунтування змісту окремих розділів: матеріально-технічного, фінансового, кадрового забезпечення підприємницької діяльності, організації основної діяльності, впровадження інноваційних технологій, прогресивних методів і форм господарювання, використання ефективних схем управління і стратегічного, комерційного, маркетингового, логістичного забезпечення, досягнення результативних показників, очікування загроз і підприємницьких ризиків. Оформлення бізнес-плану, його затвердження і порядок реалізації.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 3.

Додатковий: 6.

Інтернет-джерела: 8, 10,11,13,14.

Тема 6. Організаційно-правові форми торговельного підприємництва

Сутність організаційно-правової форми підприємницької діяльності, зміст та особливості в сфері торгівлі. Види організаційно-правових форм і їх класифікація. Прості організаційно-правові форми: фізичні особи-підприємці, підприємства (приватні, колективні, комунальні, державні, змішані, іноземні, спільні), їх характеристика. Господарські товариства: акціонерні, з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю, повне товариство, командитне – види, характеристика, структура, управління. Складні організаційно-правові форми: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, холдинги, торговельно-промислові групи, їх характеристика. Кооператив як організаційно-правова форма торговельного підприємництва та його особливості. Форми кооперації великих, середніх та малих підприємств. Види підприємств із іноземним капіталом, сфери їх підприємницької діяльності в торгівлі. Організаційно-правові форми і статус підприємств з іноземними інвестиціями. Поняття суб'єкта підприємницької діяльності. Основні види суб'єктів господарювання в торгівлі та їх класифікація. Фізичні особи як суб'єкти підприємницької діяльності. Юридичні особи як суб'єкти

господарювання: ознаки, вимоги до створення. Специфічні суб'єкти підприємництва в торгівлі - внутрішньоструктурні підрозділи юридичних осіб (філії, представництва, дочірні підприємства та інші).

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 3.

Додатковий: 6.

Інтернет-джерела: 8,9,10,11.

Тема 7. Утворення суб'єкта підприємницької діяльності в торгівлі

Порядок прийняття рішення про утворення суб'єкта підприємницької діяльності в торгівлі. Установчі документи: засновницький договір, статут, положення. Вимоги до установчих документів. Порядок затвердження установчих документів. Необхідні документи для державної реєстрації. Процедура державної реєстрації. Обмеження і відмови у реєстрації суб'єктів зарубіжних партнерів: розміри, види, оцінка. Рішення про створення об'єктів із зарубіжним капіталом. Обмеження і відмови у реєстрації об'єктів з іноземними інвестиціями. Особливості створення представництв і дочірніх підприємств в Україні. Реорганізація суб'єкта підприємницької діяльності: сутність, підстави, процедура, форми.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 3.

Додатковий: 6.

Інтернет-джерела: 8,10,11.

Тема 8. Підприємницька діяльність у сфері роздрібної торгівлі

Сутність, зміст і особливості підприємницької діяльності в роздрібній торгівлі. Порядок зайняття торговельною діяльністю. Форми організації підприємницької діяльності: індивідуальне, сімейне підприємництво, незалежна підприємницька діяльність, мережева торговельна діяльність. Франчайзинг як перспективна форма ведення підприємницької діяльності в роздрібній торгівлі. Можливості створення магазинів різних типів шляхом будівництва нових споруд, купівлі, реконструкції, пристосування, приватизації, оренди. Перелік документів і вимоги у зв'язку з реєстрацією і до оформлення початку функціонування магазину. Порядок створення і оформлення документів на відкриття об'єктів дрібнороздрібної мережі (кіосків, павільйонів, контейнерів, яток та інших об'єктів) в населених пунктах, на ринках, громадських містах. Порядок створення та організація роботи ринків з продажу сільськогосподарської продукції, продовольчих та непродовольчих товарів. Порядок створення, державної реєстрації аптечних закладів та організація торгівлі ліками. Порядок створення автозаправних станцій (АЗС), автомобільних газозаправних станцій (АГЗС) та організація торгівлі нафтопродуктами і скрапленим газом. Види послуг, що надаються споживачам. Організація магазинів на АЗС та АГЗС: особливості формування товарного асортименту та процесу продажу товарів. Особливості організації роздрібної торгівлі в стаціонарних, напівстаціонарних, пересувних торговельних об'єктах, на ринках. Активні форми роздрібного продажу товарів. Електронна комерція. Торгові та технологічні функції магазинів. Типізація магазинів, її сутність та

значення. Спеціалізація магазинів: її сутність, значення та форми. Номенклатура типів магазинів. Сучасні проблеми типізації магазинів у роздрібній торгівлі. Торговельні та торговельно-розважальні центри: їх особливості, види, стан та перспективи розвитку.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 3.

Додатковий: 6.

Інтернет-джерела: 8,9,10,11.

Тема 9. Підприємницька діяльність у сфері оптової торгівлі. Підприємницька діяльність у сфері торговельно-посередницьких послуг

Організація розвитку оптової торгівлі. Оптові торговельні підприємства, їх економічні, організаційні та юридичні ознаки. Види оптових підприємств, їх класифікація та роль в процесі товаропросування. Перспективні типи підприємств оптової торгівлі. Сучасні позамагазинні форми продажу товарів.

Торгівельне посередництво як особливий вид підприємницької діяльності на ринку товарів та послуг. Принципи, на основі яких здійснюють свою діяльність посередники. Функції торговельних посередників. Посередницькі операції, об'єкти і суб'єкти посередницьких операцій. Проблеми становлення та розвитку торговельно-посередницької діяльності в Україні.

Роль транспорту у перевезенні товарів та його види. Організація управління транспортом. Планування перевезень товарів. Організація перевезення вантажів залізничним та автомобільним транспортом. Особливості організації перевезення товарів водним та авіаційним транспортом. Організація транспортно-експедиційного обслуговування підприємств торгівлі.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 3.

Додатковий: 6.

Інтернет-джерела: 9,10,11.

Тема 10. Економічний ризик та економічна безпека у торговельному підприємстві

Сутність та основні причини виникнення економічного ризику в торговельному підприємстві. Причини та джерела економічного ризику. Класифікації економічних ризиків. Мінімізація економічних ризиків у торговельному підприємстві. Аспекти забезпечення економічної безпеки у торговельному підприємстві. Оцінка економічної безпеки. Система організаційного забезпечення економічної безпеки. Способи захисту підприємств від рейдерських атак.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 3.

Додатковий: 6.

Інтернет-джерела: 8,10,11.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Апопій В.В., Серета С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва: Навчальний посібник. Львів. Новий Світ-2000. 2018. С. 323.
2. Балджи М.Д., Добрава Н.В., Однолько В.О., Осипова М.М. Торговельне підприємництво: навчальний посібник. Київ, Кондор-видавництво, 2017. 112 с.
3. Мазаракі А.А., Притульська Н.В., Осика В.А. Товарознавство і торговельне підприємництво: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів Київ, КНТЕУ. 2014. 652 с.
4. Савицька Н.Л., Мелушова І.Ю., Красноусов А.В., Олініченко К.С. Торговельне підприємництво: навчально-методичний посібник. Харків, Видавництво Іванченка І. С. 2017. 214 с.
5. Юрко І.В. Торговельне підприємництво: навчальний посібник. Київ, «Центр учбової літератури», 2018. 232 с.

Додатковий

6. Донець Л.І. Основи підприємництва. Навчальний посібник. Київ. Центр навчальної літератури. 2010. С. 320.
7. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми, ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с

Internet-ресурси

- 8 . Господарський Кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. №436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
9. Про державний ринковий нагляд та контроль нехарчової продукції: Закон України від 02.12.2010 р. № 2735-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2735-1>
10. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. №1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>

11. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>

12. Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності: Закон України від 19.05.2011 № 3392-VI.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3392-17>

13. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України: Прийнятий ВР України 12.01.2012. Пропозиції Президента України до проекту закону України 31.01.2012.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

14. Про підприємства в Україні : Закон України № 887-XII від 27 берез. 1991 р.
// Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – №24. – Ст. 272.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/887-12>